

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Pietas filiorum in parentes. Emblema CXCV.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

diu corpus suum exardendum opposuit, multisque ita vulneribus acceptis, eorum saluti consulere non potuit, sed vna cum ijs est miseriamē confossa. Legimus in expeditione Cyri minoris apud Xenophonem lib. 4. a puero quodam. Dracontio nomine, per imprudentiam puerum interemptū fuisse, quamobrē in exilium pulsus quamquā puer & imprudens. Sed iudices

non tā quidem iniuriā, quę non potest esse sue animo nocēdi, quāā parentū incuriā in filiis vindicauerūt. Posset idem Emblemam multis exemplis insignis parentum amoris illustrari, quę quia peti possunt ex Val. Maximo lib. 5. Sabel. lib. 3. Aliano, & alijs, nolo longiori sermone lectorem detinere, sed piam Æneam filijs exemplum statuere pietatis in parentes pāro.

Pietas filiorum in parentes.

EMBLEMA CXC.V.

PER medios hosteis patria cum ferret ab igne.
 Æneas humeris dulce parentis onus:
 Parcite, dicebat: vobis sene adorea rapto
 Nulla erit, erepto sed patre summa mihi.

COMMENTARIIL.

I. **P**IVS Æneas armatus patrem Anchisen senio confectum, humeris suis ex ceptum baiulat, & per mediam flammam

incensa Troie ereptum desert.
 ÆNEAS potissimum commendatur
 ob summam in patrem Anchisen pietatē,

II.
 Ænea
 pietas.

Ilio enim expugato, & iamiam confagrante, ille cunctis alijs facile neglectis, Deos penates abduxit, & patrem humeris e media flamma sustulit. Quod hostes Græci cum vidissent, moti pietate tam insigni, ei, quod sibi dari postulabat, concessere, & abeundi quod vellet, facultatem non interclusere, facientes illi quidem hostilitatis remitti iura, & mansuetudinem esse adhibendam, aduersus eos potissimum, qui ita verecundè se in Deos & parentes gerant. Refert Elian. 3. ποιητὰ ἰσοπ. Virg. 2. Æneid. Ouidius 13. Metam. Hoc autem ex-tulit e Græco auctoris innominati, quod est lib. 1. Epigram. εἰς φιλοσοφίας.

ἰκ πυρὸς Ἰλιακῆ, δόρατῶν μίσην ἢρ πα-
σεν ἤρας
ἀνείας, ὄσιον παιδὶ βῆρος πατέρα.
ἄλλα γὰρ δ' ἀργείοις, μὴ ψεύετῃ, μικρὸν
ἰς ἄρῃ
κίρδος ὁ γηραλέος, τῶ δ' ἰ φέροντι,
μύγα.

Sic conatus est aliquando reddere Clau-
dius Minos:

Ex incendio Iliaco, telorum per medium
eripuit heros
Æneas, pium filio pondus, patrem;
Acclamabat autem Argiuis: Ne tangite:
exiguam ad Martem
Luctum senex; at [michi] ferenti ma-
gnum.

Sustulit Æneas Graium per tela, per ignes
Inualidi sanctum quando parētis onus:
Parcite ei, dixit: nihil hoc e Marte lucelli,
At mihi sublato gloria summa patre.
Marullus lib. 3. eodem omnino argumēto.
Cum ferret medios proles Cytherea per ho-
stes

Impositi collo languida membra patris:
Parscite, ait, Danaï, leuis est sene gloria ra-
pio;

At non eripio gloria patre leuis.
Cum quo Epigrammate non inuicis con-
ferre velim lepidum Actij Sinceri, Itali
Poeta reuera polito & elegantis carmen,
quod ingeniam scripsit e Sinuessa rui-
nis eruta: qua in gemma sculptus Æneas
Anchisen patrem & Ascanium humeris
sustollens conspicebatur. Id est eiusmodi.

Hac mihi qua roseos iussit sordere hyacin-
thos,
Et niset articulis vnica gemma meis:
Cuius in exiguo ductor stat Troicus orbe,
Anchisesq; senex, Ascaniusq; puer

Quis credas? vereres inter neglecta ruinas.
Et vili latuit semisepulta solo.

Tu tamen obrueras, nec te sinuessa pudebat
Hoc decus, heu, terris oculuisse tuis?
Scilicet Æneam, natumque patremq; ge-
rentem,

Ignibus erectos obrueresq; Deos?
Parcere debueras, cui iam pia flamma pe-
percit,

Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgasq; feros, rigidosque Bri-
tannos

Hac comite ignotos & penetrare sinus?
Hac est Iliacos pietas spectanda per ignes,
Cum veris est profugos ledere flamma
Deos.

Huc facit pulcherrimus Senecæ locus 3.
de Beneficijs, vbi ait: Hoc agite, optimi
iuuēnes, proposita est inter parentes ac li-
beros honesta contentio, Sumite modò a-
nimū qualem decet, & deficere nolite, vt
vincatis optantes. Nec desunt tā pulchro
certamini duces, qui ad similia vos cohori-
tentur, ac per vestigia sua ire ad victoriam
sēpē iam partam ex parentibus iubeant.
Vicit Æneas patrem ipse, cuius infantia
leue tutumque gestamen, grauem senio,
per media hostium agmina, & per cadētis
circa se vrbis ruinas ferens, cum comple-
xus sacra ac penates Deos religioſus senex
non simplici vadentem sarcina premeret,
tulit illum per ignes: & quid non pietas
potest? Hæc Seneca.

PER medios hostes] Per medios Gra-
corum militum copias.

Patria] Illi siue Troæ.

Ferret ab igne] ab incēdio. Prouerbiū
sapit, quo vltus est Aristides in Apellæ ge-
nechliaco: ἰν μέτρῃ φασίν, πυρὸς τῆ ἀν-
δρα σὺ ζῆν. E medio, quod dicitur, incēdio
seruare virum; pro eo quod est, e maximo
periculo liberare.

Dulce parentis onus.] Sic ferè Ouid, 2.
Pastor.

Dog; viri collo dulce pependit onus.
de Lucretio loquitur. Catullus ad Man-
lium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus.
Adorea.] Gloria, victoria bellica, Ho-
rat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma risit adorea.
Punius cap. 3. lib. 18. Gloriam ipsam a far-
ris honore adorea appellabant quia glo-
riosum cum putabant vereres, qui patris
copia

Pulcher
Seneca lo-
cus.

III.

Adorea
quid.

Typus
Emble-
matis.

Epigram-
ma San-
marij.

copiā abundare, vt tradit Fest. Pompeius, Annian. Marcell. 20. Laborum factorum quę vehiens adorea celsas. Sidonius Apollinar. Epist. 7. Posset triumphalibus adoreis familiaritax defatigari? Apuleius Asini aurei 3. Iam & ipse possum mihi primam istam virtutis adoream numerare, & 7. Vt, quod aiunt, domi forisq; fortibus factis adorea plenē gloriarer. Mamertinus Panegyrico: Cūm honore meum adoreis militibus cumulare: Claudian. de laudib. Stiliconis in fine:

Hęc omnes veterum reuocauit adorem laurus.

Marcellinus lib. 25. Hist. Catilina claras gloriarum adorea sempiternis maculis obumbravit.

Rapto, crepto.] Obserua discrimen significationis inter simplex & compositū; vō illud est in superioribus, Emblemate 90.

Viris rapimur, piscibus eripimur.

IV.
Pietatis
exemplum
Æneas.

SCRIPTORES pleriq; graues, vt ostenderent longē pulcherrimum pietatis in parentes simulacrum, Æneam insigni pietate virum, & qui ē medio patrię incendio senio confectum patrem humeris sustulerit, representari voluerunt. Etenim vna pietas est, quę hominem maximē commendat, vel quę iuratiſſimos hostes ad mansuetudinem lenitatemque cogat, manusque continere iubeat. Quare hoc loco monemur, quanta obseruantia, quātoq; amore debeamus prosequi parentes, a quibus secundum Deum vsuram vitę communis accepimus. Sunt enim patres vna quadam veraque imagines comunis omnium parentis Dei, ἀγάλματα τῆς πάντων πατρῶς Διός; teste Proclo: dixitque Hierocles τοὺς γονεῖς εἶναι τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους τινὰς θεοῦς, Stobæus retulit ser. 77. neq; vllus est, qui Deum recte colere & obseruare potest, qui in parentes fuerit impius: θεὸς μέγιστος τοῖς εὐφρονέσιν οἱ γονεῖς. Parentes sunt instar Deorum certō maximorum apud prudentes. Platonis non malē quadrabit oraculum hoc loco; sic enim 11. Leg. Cuius pater materve, aut horum parentes senio confecti, quasi thesaurus aliquis, domi iacent, is putes nunquam aliud tibi tale simulacrum vel magis efficax domi affuturum, si recte, vt decet, ab eo colatur. Id est: πατρωνος οὐδ' ὄτω καὶ μητρῶς, ἢ τῶτων πατρῶς ἀεὶ pietate πῆς ἢ μητρῶς ἐστὶν οἰκία κέντα κειμήλιοι,

Locus
platonis
de pietate

ἀπειρηκότες γῆρα, μηδέεις διαπονητῶ filiorum ποτὶ ἀγάλμα αὐτῶν τοιούτων εἰς ἴσον in parentem ὄκνημα ἐν οἰκία ἔχον μάλλον κυριῶν tes. ἔσεσθαι, ἰάν δὴ κατὰ τρόπον γε εὐδῶς αὐτὸ δεραπνεύς ὁ κεντημῆτος.

Hanc sanē vel iure naturę filij parentibus pietatem debent, vt posthabitis diuitijs, rebusq; caducis omnibus, illis in primis, etiam cum discrimine vitę libentissimē subueniant, eos nutrant & venerentur obseruantissimē. Numeratur & inter Decalogi pręcepta vnicum, cui pręmiūm annectitur, longęuia nimirum in terris vita, Exodi 20. Exemplum insigne pietatis pręter nōstrum Æneam habemus iuuenem Pinēsem, cui Platonis cognomē erat.

Platonis, Hic tanto animi corporisve robore anima iuuenis fuit, vt (teste Val Maxim. lib. 5.) cum cuiusdam

obsessę vrbis suę claustris pręsideret, & pietas Romanus Imperator patrem eius captiuum in conspectū ipsius constitutum, distictis militum gladiis circumdeditset, occisurum se minitans, nisi irruptioni suę iter prębuisset, solus ē manibus eorum

senē rapuerit: duplici pietate memorandus, quod & patris seruator, nec patrię fuit proditor. Quid Cimon Atheniensis? qua

& ipse pietate censendus? Qui vt Milciadem patrem publicē damnatum vinculis eximeret, vltro se carceri obtulit, mortem (vt credere æquum est) libens oppetiturus, modō patrem a periculo seruasset. Illustrantur hęc memorabili historia, quę a Fazello recensetur, lib. 3. cap. 1. prior.

Decad. Duorum, inquit, fratrum sepultura & pietate Catana celebrata est, quos Catanensis quidem Anapium & Amphinomum; Syracusani verō, qui de eorum patria contendunt, Emanihium & Critonem vocant.

Hi Ætna quondam latē incendiis grassante, patres senio confectos & ad sui ab igne fluente liberationem impotentēs, vt eorum vitę consulere, patrem vnus, matrem alter humeris sufferētes ab incēdii loco quām celerrimē asportarunt.

Cumq; parentum pressi pondere tardius (vt pat erat) iter conficerent, a vicinis & insequētib; ignibus visi sunt opprimi: qui tamē cum ab incēpto pio opere ob periculi metum non desisterent, ardentium ignem fluentem, cum ad eos peruenisset (mirum visu) iuxta illorum pedes in duas partes sūc dissecta, ac ipsos eū parentibus adolēscētes, nullo eis illato

æstu

Anapii et Amphinomi pietas.

Amphinomi pietas.

Amphinomi pietas.

Amphinomi pietas.

Amphinomi pietas.

actu neq; incommodo præterierunt. Sed post eos, ut res mira dilucidius appareret, rursus flammæ in vnum corpus coierunt. Quia virtute ac miraculo commendatis adolescentibus post obitum eorum Catantenses monumentum regia magnificentia crexerunt, regium perpetuum nomen indicentes; Piorum namque campum cum appellauerunt, ac statos solennesq; honores perpetuò illis impendendos dedicauerunt? quos quolibet anno arate etiam sua Paulanias magna pompa perfolutos fuisse docet. Hinc videmus Deum verum Euhucos quoq; singulari miraculo erudisse, quod liberi posthabito proprio periculo, curam parentum habere, omniq; ratione illis opitulari tenerentur. Magna sunt hæc vitæ pietatis opera, sed nescio an his omnibus valentius & animosius Claudiæ Vestalis virginis factum, quæ cum patrem suum triumphantem è curtu violenta Trib. plebis manu detrahi animaduertisset, mira celeritate vtriusq; se interponendo, amplissimam potestatem inimicitijs accensam depulit. Igitur alterum triumphum pater in Capitolium, alterum filia in ædem Vestæ tulit; nec discerni potuit, vtri plus laudis tribueretur, cui victoria, an cui pietas com'sa lerat. Sed ad viros declinamus. Oppium à triumphis proscriptum (dum ad supplicium quæreretur) filius hameris extulit, & incolumem peruenit in Siciliam. Refert Tacitus lib. 3. Hist. Sub Vitellij nefarij hominis principatu mirum dictu accidit, & nō postremæ pietatis exemplum. Iulius Mansuetus ex Hispania rapaci legioni additus, impubere filium domi l. querat. Is mox adultus in:er Septimianos à Gilba consecratus, oblatum forte patrem vulnere stratum, dum semanimem scrutatur, agnitus, agnoscensque, & ex sanguinem amplexus, voce si-bili precabatur patris manes, ne v' se ve parricidam aduersarentur: publicum id facinus: & vnum militæ, quotam ciuiliū armorum partem: simul

atcollere corpus, aperire humū, supremo erga patrem officio fungit: Aduertere proximi, deinde plures, hinc per omnē acioni miraculum. & questus, & sequissimi belli execratio. Sic Tacitus. Sed audiamus diuinum Platonem verbis efficacissimis paternam venerationem inculcātem: Ergo (inquirit in libris de legibus) fas est, parentibus prima & maxima debita, omnium antiquissima debitorum persoluere. Putare enim quisque debet, omnia quæ possidet, eorum esse qui genuerunt & educauerunt: ita ut illis hæc omnia pro viribus ministrare debeat; primum quidem externa bona, deinde etiam corporis, postremo quæ ad animum pertinent. Verbis quin etiam per totam vitam parentes maximè venerari decet: leuium enim volatiliūq; verborum grauissima imminet pena. Nam omnibus præposita est Nemesis, iudicij angelus, huicemo li inspector omnium. Oportet itaq; iratis, animamq; exlentibus cedere, seu verbis seu rebus id faciāt. Quod si ita exactius seruauerimus, digna à Dijs cæterisque natura nostra superioribus præmia referemus, plurimum bona cum spe viuentes. Hæc Philosophi placita qui altius certiusq; imberit, in eam, opinor, sententiam pedibus ibit, ni Galatam altius hauserit, Lemnio etiam scelere imbutus, nulla eloquij facultate, nulla præstantis ingenij solertia exprimi posse, quā laudabile, quā omni excipiendum plausu festisq; vocibus, si quem inaudias parētibus obsequentiſſimum filium, & in eo vno cōtumacem, ne beneficiis viuatur. Quod esse certanē omnium speciosissimum quis ambigat? in quo fessis, etiam si ad triarios res redeat, subinde tamē restituenda sit acies, succlamādumq; Felices qui vicerint, felices qui vincuntur. Porro de filiorum in parentes pietate vide Valeriu Maxim. lib. 5. cap. 4. Aristotelem in lib. de Mundo ad Alexandum, in ipso fine, & Herodotum in 1. Hist. de Bithome: Nobis ad mulieres reuertendum est.

Platonis
scita d.
parentum
cultu.

Claudia
Vestalis
pietas.

Oppij
pietas.

Mira
pietas
in filio
erga
parentem.

Mulieris